

In de marge: over de “Loting”

Vooral in Frankrijk (maar daar niet alleen) begon men met het te boek stellen van een categorie personen, die geschikt waren voor militaire dienst, de zogenaamde “**conscriptie**”. Vele gewesten eisten de oproepbaarheid van alle weerbare mannen tussen de 16 en de 60 jaar!

Het systeem van **loting** is als het ware een normaal uitvloeisel van die “conscriptie”. Het centraal bestuur beschikte, via parochie- en doopregisters, over de lijsten van weerbare mannen, het was dus erg aantrekkelijk om er uitgebreid gebruik van te maken.

Voor de strijd tegen de dreigende Europese coalitie besliste de Franse republikeinse overheid in 1793 om 300.000 mannen op te roepen. Dit was nieuw, tot nu toe hadden de meeste legers bestaan uit maximaal 60.000 soldaten. Frankrijk gaf zo de start voor de eerste massalegers en ook voor jongens als “kanonnenvlees”.

Sinds 1 oktober 1795 waren de **Zuidelijke Nederlanden** “officieel” bij de Franse Republiek aangehecht en vielen dus ook Vlaamse mannen en jongens tussen 20 en 25 jaar onder het systeem van conscriptie. In vreedstijd werd de dienstplicht beperkt tot 5 jaar, in oorlogstijd was de duur onbeperkt. Deze verplichte en algemene legerdienst was mee de aanleiding tot het verzet dat we later de “Boerenkrijg” (oktober tot december 1798) hebben genoemd.

Na de definitieve nederlaag van Napoleon bij Waterloo werden de conscriptie en de loting in het **Koninkrijk der Nederlanden** opnieuw officieel ingevoerd. Maar toen werden slechts kleine aantallen opgeroepen in tegenstelling tot de enorme lichten die voor het leger van Napoleon nodig waren.

Na de **onafhankelijkheid van België** (1830) bleef de nieuwe staat de Nederlandse militiewetgeving gebruiken. Die bepaalde dat alle jonge mannen aan de loting moesten deelnemen in het jaar dat ze 19 werden. Dan moesten ze zich laten registreren op het politiecommissariaat van de wijk of het dorp waar zij woonden, zo werden zij “**conscrits**”.

Jaarlijks werden de officiële data van **de loting** in de verschillende dagbladen en via aanplakbiljetten aangekondigd. De betrokkene ontving een uitnodiging voor de loting. Men diende zich op de betreffende datum aan te melden in de hoofdplaats van het militiekanton. Om de goede gang van zaken te waarborgen zou de veldwachter van de gemeente de jongelui begeleiden. In sommige grotere gemeenten gebeurde dit zelfs met de fanfare op kop... De gespannen sfeer zorgde ervoor dat de plaatselijke herbergen goede zaken deden.

De “**kandidaten**” werden per dorp de zaal ingeleid. Iedereen werd gemeten met een meetstok. De voorzitter van de commissie nam een aantal briefjes die met een nummer bedrukt waren, parafeerde ze en stak ze in een kokertje. Daarop gooide hij alle kokertjes in een urne of een trommel, die werd uitvoerig geschud of gedraaid en alfabetisch trok men dan “zijn” nummer. Het kokertje werd aan de voorzitter overhandigd. Die opende het en las het nummer voor. Dit werd onmiddellijk ingeschreven in het militieregister en het papiertje ging terug naar de al dan niet gelukkige. Je vindt ze nu nog ingekaderd in woonkamers als geluks- of ongelukstrofee.

Jaarlijks bepaalde de krijgsmacht het aantal manschappen dat nodig was om het leger op sterkte te houden. Op basis van deze cijfers werd berekend hoeveel personen er geloot moesten worden per provincie, kanton, stad, gemeente of dorp. Jaarlijks werden zo 10.000 tot 12.000 jonge mannen daadwerkelijk via de loting opgeroepen.

Om het goede of slechte nieuws thuis te melden, hadden velen een duif meegebracht, maar in geval van een slecht lot werd het diertje vaak uit pure frustratie de nek omgedraaid.

In de hoop een goed lot te trekken waren er **vele gebruiken** in omloop, die steunden op geloof en vooral op bijgeloof. Zo droegen sommigen een zakje met aarde van het laatst gedolven graf op het kerkhof. Anderen hadden een stukje gedroogde nageboorte, dat de moeders na de geboorte van een zoon bewaarden. Er werden natuurlijk missen opgedragen en amuletten meegezeuld, zelfverminking kwam geregeld voor... Nadien ging men in groep zijn verdriet of zijn geluk verdrinken. De gelukkigen tooiden zich met felkleurige papieren bloemen en slingers, het geluksnummer op de revers of de hoed gespeld. Niet zelden lieten de feestvierders een spoor van vernieling achter op hun weg naar huis.

Op het einde van de negentiende eeuw kwam het lotelingsysteem zwaar onder druk te staan. Uiteindelijk zou de loting **in 1909 afgeschafft** worden. Daarmee was België het laatste West-Europese land dat die stap zette!

Ons museum toont nog een drukwerk met de uitslag voor onze streek van de laatste loting uit 1909. Toen moesten 60 Buggenhoutenaren via lottrekking al of niet soldaat worden.

*Bron: Project Archief De Loteling
zie website: <http://www.baasgansendonck.be/>*

Ludo Cosijns